

Existuje ještě nějaký jiný způsob, jak rozhodovat o budoucí péči?

Vedle *dříve vysloveného přání* si pacient dle § 33 odst. 1 zákona o zdravotních službách může při přijetí do péče (na začátku hospitalizace) určit osobu, která smí s navrhovanou léčbou udělit souhlas namísto něj (tzv. zástupný souhlas) v případě, že toho pacient není nebo nebude sám schopen.

Vedle *dříve vysloveného přání* existuje ještě další způsob. Jsou to tzv. předběžná prohlášení upravená občanským zákoníkem. Podle něj je od 1. 1. 2014 možné, aby pacient předem (a nikoliv jen při přijetí do péče) určil, kdo jej má v rozhodování o další péči zastupovat, případně koho by si přál za opatrovníka. Takovéto předběžné prohlášení musí být podepsáno dvěma svědky, kteří na prohlášení a jeho obsahu nemají zájem a nejsou to osoby nevidomé, neslyšící, němé nebo neznalé jazyka, v němž je prohlášení učiněno. Svědci musí prohlášení podepsat, uvést své identifikační údaje a být schopni potvrdit schopnost prohlášení jednat a potvrdit i obsah jeho prohlášení. Svědci musí být osoby odlišné od zvoleného zástupce.

Sepsal-li zároveň pacient *dříve vyslovené přání* a rovněž si určil zástupce nebo mu byl ustanoven opatrovník, platí, že zástupce pacienta i opatrovník jsou pak podle občanského zákoníku vázáni *dříve vysloveným přáním* pacienta. Zástupce či opatrovník, který za pacienta rozhoduje, rozhoduje ne podle sebe, ale tak, jak by si pacient sám přál, kdyby své přání mohl vyslovit, či tak, jak je uvedeno v *dříve vysloveném přání*.

Jak postupovat, pokud je *dříve vyslovené přání* ignorováno či není shoda v tom, zda se má uplatnit?

Pokud zástupce nebo opatrovník nebude *dříve vyslovené přání* pacienta respektovat, je možné se obrátit na soud. Na soud je nutné se také obrátit vždy v případě pochybností nebo sporu o platnosti, obsahu či interpretaci *dříve vysloveného přání* (§ 42 a násl. občanského zákoníku).

Jak sepsat *dříve vyslovené přání*?

Dříve vyslovené přání je samozřejmě vysoce individualizovaný dokument, proto je velmi těžké poskytnout univerzální formulář, který by vyhovoval všem, kdo chtějí *dříve vyslovené přání* sepsat. Jen pro představu, jak lze *dříve vyslovené přání* a předběžné prohlášení o svolení si zástupce sepsat, uvádíme tuto šablonu:

Dříve vyslovené přání

Já, níže podepsaný/podepsaná , r. č. , pro případ, že bych se dostal/a do takového zdravotního stavu, ve kterém nebudu schopen/schopna vyslovit souhlas nebo nesouhlas s poskytnutím zdravotních služeb a způsobem jejich poskytnutí, vyslovuji následující *dříve vyslovené přání* dle § 36 zákona č. 372/2011 Sb., resp. předběžné prohlášení dle § 38 zákona 89/2012 Sb., o zdravotních službách:

Článek I.

Pro případ, že

1. má schopnost vnímat a chápat okolí bude podstatným způsobem narušena tak, že budu i v běžných každodenních úkonech závislý/á na dopomoci jiné osoby,
2. můj stav bude vyžadovat přístrojovou podporu životních funkcí včetně umělé výživy a hydratace,
3. se budu nacházet v terminální fázi neovlivitelného onemocnění nebo v jiném medicínsky nadále neovlivitelném nepříznivém stavu bez naděje na jeho zlepšení apod.,

souhlasím s tím, aby mi byla poskytována péče ...*(např. tišení obtíží, tedy bolesti, neklidu, strachu, dušnosti nebo nevolnosti, podávání antibiotik, umělé výživy, dialýzy atd.)*, a tuto péči požaduji, a **nesouhlasím** s péčí...*(např. nasogastrická sonda, PEG sonda, umělá plicní ventilace, antibiotika atd.)*, a tuto péči odmítám.

Článek II.

Součástí tohoto *dříve vysloveného přání* je i písemné poučení mým lékařem v oboru , MUDr. , o důsledcích mého rozhodnutí.

Článek III.

S tímto mým *dříve vysloveným přáním* byl/a seznámen/a , který/á je plně informován/a o mých životních postojích podstatných pro výklad mého *dříve vysloveného přání*.

Pro případ, že by nastala situace nepředvídaná v tomto mém *dříve vysloveném přání* či by nastaly pochybnosti o aplikovatelnosti tohoto *dříve vysloveného přání*, činím dle § 38 odst. 1 zákona č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, předběžné prohlášení v tom smyslu, že si přeji, aby v případě mé nezpůsobilosti rozhodovat o mé další zdravotní péči rozhodoval/a o této péči v intencích tohoto mého *dříve vysloveného přání* , r. č.

Článek IV.

Toto *dříve vyslovené přání* platí od a bylo sepsáno ve vyhotoveních, kdy jedno vyhotovení je součástí mé zdravotnické dokumentace a zbylá jsou uložena

V dne

.....
(ověřený podpis)

.....
svědek (vč. identifikačních údajů) svědek (vč. identifikačních údajů)

V dne

.....
podpis lékaře, který provedl poučení

Kde hledat další informace

Jsme si vědomi, že tento text nemůže postihnout všechny otázky, které Vás v souvislostech s *dříve vysloveným přáním* napadnou.

Další informace najdete na internetu, i my je na našich webových stránkách budeme aktualizovat, neboť zkušenosti s touto problematikou budou jistě růst a budou cenné.

Cesta domů poskytuje své služby mimo jiné díky finanční podpoře nadací, města Prahy, některých státních institucí a díky darům sponzorů a mnoha velkorysých a obětavých lidí.

Projekt je spolufinancován ze státního rozpočtu České republiky.

Text odráží výhradně názory autora a MPSV ČR nenese zodpovědnost za žádné užití informací zde obsažených.

Autorka JUDr. Helena Krejčíková, PhD.

Vydala Cesta domů, Boleslavská 16, 130 00 Praha 3

☎ 283 850 949

✉ info@cestadomu.cz

🌐 www.cestadomu.cz

Bankovní spojení: 2800193970/2010 Fio banka

Grafická úprava a sazba Studio Designiq

Tisk Tiskárna Flora

© Cesta domů, 2. vydání, 2015

Další informace najdete na www.umirani.cz

CESTA
DOMŮ

DŘÍVE
VYSLOVENÉ
PŘÁNÍ

Manuál nejen pro pacienty

Chcete žít až do konce podle svého přání? Bojíte se, že až přijde Váš čas, budete trpět nebo budou kvůli Vám trpět Vaši nejbližší? Máte obavy, že budete zachraňováni proti své vůli? Náš právní systém nyní nabízí možnost sepsat svá přání a představy, jak chceme nebo nechceme být léčeni v době, kdy o nás budou rozhodovat jiní. Přání může sepsat kdokoli a kdykoli, nemusí být nemocný nebo starý. Každého z nás může v každém věku potkat nehoda, která nás zbaví možnosti rozhodovat o sobě a své léčbě. Následující text je malým rádcem pro tyto situace.

*Pan Malý sleduje v televizi reportáž o slavném bývalém jezdci Formule 1, který po nešťastném pádu na lyžích skončil v kómatu na přístrojích. Stav pacienta se již přes rok nemění, přesto je mu poskytována ta nejintenzivnější zdravotní péče – pacient je napojen na přístroje a je soustavně přístroji monitorován. Pan Malý si uvědomil, že něco takového by si pro sebe velmi nepřál. Dlouho o všem uvažoval, až nakonec sepsal **dříve vyslovené přání**, kterým do budoucna odmítá přístrojovou podporu životních funkcí.*

Co je dříve vyslovené přání?

Dříve vyslovené přání je termín, kterým se označuje projev vůle osoby starší 18 let ohledně toho, jakou léčbu si do budoucna přeje a jakou nepřeje. Je upraveno článkem 9 Úmluvy o lidských právech a biomedicíně, § 36 zákona o zdravotních službách a použije se na něj i § 38 a následující občanského zákoníku.

Kdo dříve vyslovené přání pak realizuje?

Pokud dojde k situaci, že nemocný člověk již o sobě a své léčbě nebude schopen rozhodovat z důvodu svého nepříznivého zdravotního stavu sám, budou muset o jeho záležitostech rozhodovat jiní. Ti pak mohou zohlednit jeho vůli a spravovat jeho záležitosti včetně léčebných postupů podle jeho *dříve vysloveného přání*.

Kdy máme sepsat dříve vyslovené přání?

Dříve vyslovené přání sepisuje člověk v případě, kdy se obává, že v budoucnu nebude schopen o další léčbě rozhodovat, a přitom již teď ví, co by si přál, nebo naopak nepřál. Zdravého člověka může například k sepsání *dříve vysloveného přání* vést obava, aby po nějaké vážné dopravní nehodě nebyl ve stavu hlubokého bezvědomí (kómatu) mnoho let napojen na přístroje, aniž by zde byla reálná šance na jeho uzdravení. Stejně tak se může rozhodnout sepsat *dříve vyslovené přání* člověk nemocný, např. s diagnózou neurodegenerativního onemocnění (např. syndromů demence, amyotrofické laterální sklerózy, Parkinsonovy nemoci, Huntingtonovy nemoci atd.), v jehož důsledku za několik let nebude schopen o sobě rozhodovat, nebude poznávat své blízké a bude zcela odkázán na péči druhých. Může tedy předem stanovit své budoucí přání týkající se léčby a péče (antibiotika, umělá výživa atd.).

Proč se dříve vyslovené přání sepisuje s těžce nemocnými pacienty?

S pacienty v pokročilé fázi nevyléčitelného onemocnění bývá *dříve vyslovené přání* sepisováno často proto, že si pacient nepřeje prodlužování života za každou cenu bez ohledu na jeho kvalitu, a proto odmítá v konečné fázi svého onemocnění oživovat pomocí resuscitace nebo odmítá v posledních dnech svého života převoz zdravotnickou záchrannou službou do nemocnice, a naopak požaduje adekvátní léčbu bolesti a tišení utrpení v domácím prostředí.

Jak se právní řád dívá na informovaný souhlas a dříve vyslovené přání?

Z pohledu práva lze *dříve vyslovené přání* chápat jako pacientův informovaný souhlas nebo nesouhlas s platností do budoucna. *Dříve vyslovené přání* má přednost před tzv. stavem nouze, kdy má za normálních okolností zdravotník povinnost zachraňovat pacientův život. To znamená, že existuje-li *dříve vyslovené přání* odmítající určitý zákrok a současně není pacient v rozhodnou dobu schopen o tomto zákroku nově rozhodovat, pak by neměl být tento zákrok proveden ani v situaci, kdy je nezbytný pro záchranu pacientova života.

Je dříve vyslovené přání absolutně závazné?

Žádné *dříve vyslovené přání* není pro zdravotníky (resp. poskytovatele zdravotních služeb – nemocnici, hospic, zdravotnickou záchrannou službu atd.) závazné absolutně. Zdravotník se vždy může od vůle pacienta odchýlit, třebaže byla vyjádřena ve *dříve vysloveném přání*. Učiní-li tak však bezdůvodně nebo svévolně, jedná protiprávně.

Jak závazné je dříve vyslovené přání, které nebylo vyjádřeno písemně?

Platí, že i na *dříve vyslovené přání* pacienta, které nebylo učiněno písemně, musí být brán zřetel, pokud bude prokazatelné. Brát zřetel však neznamená vždy respektovat a řídit se jím. Zdravotník vždy snadno zdůvodní, proč pouhé ústní přání nerespektoval. *Dříve vyslovené přání* pacienta, které je písemné a splňuje zákonem stanovené požadavky, však zdravotník musí brát vážně. Pro jeho ignorování by musely existovat přesvědčivé a pádné důvody. Jinými slovy, je jistější *dříve vyslovené přání* sepsat, než se spoléhat na to, že zdravotník bude respektovat přání vyslovené, ale nepsané.

Je více způsobů, jak sepsat dříve vyslovené přání?

Zákon v zásadě rozlišuje dvě varianty *dříve vyslovených přání*. V první variantě se jedná o *dříve vyslovené přání*, které pacient sepisuje – zjednodušeně řečeno – sám jako svůj dokument, byť k němu potřebuje součinnost lékaře. Varianta druhá je *dříve vyslovené přání* zapsané do zdravotnické dokumentace pacienta při přijetí do péče nebo kdykoliv během hospitalizace.

Když pacient sepisuje přání sám?

O variantě první, tedy *dříve vysloveném přání*, které si pacient sepisuje sám, platí, že musí být písemné a podpis pa-

cienta musí být úředně ověřen (např. na obecním úřadě, tzv. czech pointu atd.). Pacient musí být poučen lékařem o svém zdravotním stavu a o následcích *dříve vysloveného přání*. Lékařem, který je toto poučení oprávněn pacientovi poskytnout, je všeobecný praktický lékař, paliatr (tj. lékař v oboru paliativní medicína) nebo jiný lékař, pod jehož odbornost spadá zákrok, kterého se *dříve vyslovené přání* týká. Písemné poučení lékařem musí tvořit součást *dříve vysloveného přání*. Takové *dříve vyslovené přání* pak je závazné pro všechny zdravotníky. Zákon výslovně neuvádí, zda je lékař povinen poskytnout pacientovi na jeho žádost při psaní součinnost. Lze ale nejspíše dovodit, že pacient nemá nárok na to, aby mu lékař *dříve vyslovené přání* pomáhal celé sepsat. Rozhodně ale má pacient nárok na to, aby ho lékař poučil dle § 36 odst. 2 zákona o zdravotních službách o následcích *dříve vysloveného přání*. Této povinnosti by se mohl lékař zprostit (jen za určitých okolností) s odkazem na své svědomí (tzv. výhrada svědomí).

Když je dříve vyslovené přání zapisováno do dokumentace?

Varianta druhá, tedy *dříve vyslovené přání* vepsané do zdravotnické dokumentace při přijetí pacienta do péče či během jeho hospitalizace, vyžaduje rovněž písemné poučení lékařem, nikoliv už ale ověřený podpis pacienta. O *dříve vysloveném přání* se učiní do zdravotnické dokumentace záznam, který podepíše pacient, zdravotník, který *dříve vyslovené přání* sepsal, a svědek. Kdo může, nebo naopak nemůže být svědkem, zákon výslovně neuvádí, nicméně i s ohledem na pravidla uvedená v jiných právních předpisech lze dovodit, že svědek nesmí mít na *dříve vysloveném přání* zájem – neměl by to tedy být ani nikdo z ošetřujících zdravotníků, ani např. nikdo z dědiců.

Přitom platí, že vysloví-li pacient při přijetí do péče či během své hospitalizace *dříve vyslovené přání*, je povinností zdravotníků o tom učinit záznam.

Tato druhá varianta je však platná jen pro toho poskytovatele zdravotních služeb (nemocnici, domácí hospic, soukromého lékaře apod.), u něhož bylo *dříve vyslovené přání* sepsáno. Z toho vyplývá, že přeje-li si pacient sepsat *dříve vyslovené přání*, které by bylo platné bez ohledu na to, kdo pacientovi zrovna poskytuje zdravotní péči, je praktičtější použít variantu první, kdy pacient sepíše *dříve vyslovené přání* sám v součinnosti s lékařem a úředníkem ověřujícím pacientův podpis.